

متن تنقیح شده و محشای

قانون شورای حل اختلاف (مصوب ۱۳۹۴/۹/۱۶)

به انضمام :

نشست های قضایی

اعاده دادرسی از احکام شورای حل اختلاف
قانون جدید و قدیم شورای حل اختلاف در آیین تطبیق
پیش و پاسخ (کمیسیون حقوقی)

مجموعه قوانین کاربردی شورای حل اختلاف شامل :

قانون نحوه اجرای محکومیت های مالی
قانون حمایت خانواده
قانون افراز و فروش املاک مشاع
قانون زمین شهری
قانون چک و مصوبات اخیر بانک مرکزی
قانون تملک آپارتمانها
جدول تعرفه خدمات قضایی در شورا
جدول آدرس شوراهای حل اختلاف استان تهران

مؤلفین:

مهدی صیادی - علی حمزه پور

سرشناسه	صیادی، مهدی، ۱۳۶۵ -
عنوان قراردادی	ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور	متن تنقیح شده و محشای قانون شورای حل اختلاف (مصوب ۱۳۹۴/۹/۱۶) به انضمام: نشست‌های قضایی اعاده دادرسی از احکام شورای حل اختلاف قانون جدید و قدیم شورای حل اختلاف در آیین تطبیق پرسش و پاسخ (کمیسیون حقوقی) مجموعه قوانین کاربردی شورای حل اختلاف شامل: قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی... / مولفین مهدی صیادی، علی حمزه‌پور؛ به سفارش موسسه کمک آزمون عدالت گستر جم.
مشخصات نشر	تهران: شریف، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	۲۸۸ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۸۳۳۸-۴۶-۸
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
موضوع	ایران. قوه قضائیه. شورای حل اختلاف -- قوانین و رویه‌ها
موضوع	ایران. قوه قضائیه. شورای حل اختلاف -- قوانین و رویه‌ها -- پرسش‌ها و پاسخ‌ها
شناسه افزوده	حمزه‌پور، علی، ۱۳۵۳ -
شناسه افزوده	موسسه کمک آزمون عدالت گستر جم
رده بندی کنگره	۱۳۹۵ ۴۳۰۹ص / KMH ۱۸۳۹
رده بندی دیویی	۳۷۵۵
شماره کتابشناسی ملی	۴۳۰۹۵۰

نشر شریف

نام کتاب: متن تنقیح شده و محشای قانون شوراهای حل اختلاف (مصوب ۱۳۹۴/۹/۱۶)

مولفین: مهدی صیادی، علی حمزه‌پور

لیتوگرافی: چاووش

انتشارات: شریف

ناظر چاپ: معصومه صیادی

نوبت و سال چاپ: اول ۱۳۹۵

شمارگان: ۱۰۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۳۳۸-۴۶-۸

قیمت: ۲۰۰۰۰ تومان

مرکز پخش: تهران، میدان انقلاب، خیابان آزادی، بعد از جمالزاده شمالی، ساختمان ۱۳۹، پلاک ۶۱ واحد ۱۱.

تلفن مرکز پخش ۰۲۱۶۶۱۲۴۵۱۸

کلیه حقوق مادی و معنوی اعم از طرح، سبک و نام کتاب و... متعلق به موسسه کمک آزمون بوده و هرگونه کپی، تکثیر و انتشار کتب مشابه و تقلید از سبک و شکل و نحوه ارائه مطالب در کتب، جزوات و نرم افزارها غیر مجاز بوده و با متخلفین برخورد قانونی خواهد شد.

مقدمه:

ببررسی پیشینه تقنینی نهادهای سازشی و داوری، اولین قانون مدونی که در این زمینه به چشم می خورد قانون حکمیت اجباری مصوب ۱۳۰۶ است. که در سال های ۱۳۰۸ و ۱۳۱۳ مقررات آن اصلاح شد. بعد ها در تاریخ ۱۳۴۴/۲/۱۸ قانون تشکیل خانه انصاف به تصویب مجلس شورای ملی رسید. که بموجب ماده یک این قانون، بمنظور رسیدگی و حل و فصل اختلافات میان ساکنان روستاها، شورایی بنام خانه انصاف تشکیل میگردد و مرکب بود از معتمدین محل که از طرف ساکنان حوزه خانه انصاف برای مدت سه سال انتخاب می شدند. فایده عملی خانه انصاف موجب شد که در شهرها نیز نهادهای مشابه خانه انصاف تشکیل و ایجاد شود. در همین راستا، قانون تشکیل شورای داوری به تاریخ ۱۳۴۵/۴/۹ به تصویب رسید. قلمرو صلاحیت این شوراها، شهرها بود. در تاریخ ۱۳۴۸/۱/۲۰ قانون تشکیل شورای داوری اصلاح شد.

اقدامات فوق که در سالیان زیادی شکل گرفت موجب شد که در تاریخ ۱۳۵۶/۳/۲۱ قانون جامع و کاملتری جهت حل و فصل سازشی دعاوی، تحت عنوان قانون شورای داوری به تصویب برسد. این قانون، قانون تشکیل شورای داوری مصوب ۱۳۴۵ و اصلاحات ۱۳۳۸ آن را مد نظر قرار داد.

بعد از انقلاب اسلامی بدلیل ریکرد جدید نهادهای قضایی و ساختار آن موجب شد تا «شورای داوری» و «خانه انصاف» تعطیل شوند و دعاوی در صلاحیت قاضی شورای داوری مصوب ۱۳۵۶ به دادگاه های صلح واگذار شد. بنابراین بعد از انقلاب، نهادهای داوری و سازشی که رزده سال است که اینک در قانون آیین دادرسی مدنی سابق مقررات داوری اختیاری در مواد ۶۳۲ تا ۶۸۰ پیش بینی شد. و البته در قانون تشکیل دادگاههای عمومی و انقلاب مصوب ۱۳۷۳ نیز در ماده ۶۸۴ قاضی تحکیم پیش بینی شده بود که طبق این ماده «حاکم داوری در صورت توافق می توانند برای احقاق حق و حل و فصل خصومت به قاضی تحکیم مراجعه نمایند». «در قوانین دیگری همچون قانون داوری تجارت بین المللی مصوب ۱۳۷۶ و قانون بودجه کل کشور مصوب ۱۳۷۹ و ۱۳۸۰ نیز به این نهاد اشاره نموده بودند. تا اینکه با تصویب ماده ۱۸۹ قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران که توجه به نهادهای سازشی و داوری شکست و نگاه ویژه ای به این نهاد با ارزش شد. این ماده مقرر می دارد: «کاهش مراجعات مردم به محاکم قضایی و در راستای توسعه مشارکت های مردمی، رفع اختلافات محلی و نیز حل و فصل دعاوی که ماهیت قضایی ندارد و یا ماهیت قضایی آن از پیچیدگی کمتری برخوردار است به شوراهای حل اختلاف واگذار می گردد. حدود، وظایف و اختیارات این شوراها، ترکیب و نحوه انتخاب اعضای آن براساس آیین نامه ای خواهد بود که به پیشنهاد وزیر دادگستری و تصویب هیئت وزیران و به تأیید رئیس قوه قضاییه می رسد». «بعد از آن بالاخره «قانون شوراهای حل اختلاف» در سال ۱۳۸۷ به مدت ۵ سال توسط مجلس شورای اسلامی به تصویب رسید. و بعد از اجرای آزمایشی آن، در سال ۱۳۹۴ قانون اصلاح شد و بار دیگر به اجرای آزمایشی ادامه می دهد. در حال حاضر هر شورا دارای رئیس، دوفرد عضو اصلی و یک نفر عضو علی البدل است و در هر حوزه قضایی یک یا چند نفر قاضی دادگستری که قاضی شورا نامیده می شوند، مطابق مقررات این قانون انجام وظیفه می نمایند. مواردی که شوراها با تراضی طرفین برای صلح و سازش اقدام می نمایند عبارت است از: الف - کلیه امور مدنی و حقوقی ب - کلیه جرائم قابل گذشت پ - جنبه خصوصی جرائم غیر قابل گذشت.

موارد صلاحیت شورای حل اختلاف به قرار زیر می باشد:

الف - دعاوی مالی راجع به اموال منقول تا نصاب دویست میلیون (۲۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال به جز مواردی که در تاریخ لازم الاجراء شدن این قانون در دادگستری مطرح می باشند.

ب - تمامی دعاوی مربوط به تخلیه عین مستأجره به جز دعاوی مربوط به سرقتی و حق کسب و پیشه

پ - دعاوی تعدیل اجاره بها به شرطی که در رابطه استیجاری اختلافی وجود نداشته باشد

ت - صدور گواهی حصر وراثت، تحریر ترکه، مهر و موم ترکه و رفع آن

ث - ادعای اعسار، پرداخت محکوم به در صورتی که شورا نسبت به اصل دعوی رسیدگی کرده باشد

ج - دعاوی خانواده راجع به جرمیه، مهریه و نفقه تا نصاب مقرر در بند (الف) در صورتی که مشمول ماده (۲۹) قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۹۱/۱۳/۱۳ باشد.

چ - تأمین دلیل

ح - جرائم تعزیری که صرفاً مستوجب مجازات جزائی درجه هشت باشد.

مجموعه حاضر که محشای قانون شوراهای حل اختلاف را دارد تمامی مواد مهم و پرکاربردی که مورد نیاز قضات، اعضا و کارکنان شوراهای حل اختلاف می باشد را مورد بررسی قرار داده است.

این مجموعه اولین کتاب مدون و جامع در زمینه تالیف مباحث حقوقی در این اختلاف به شمار می آید و بهره گیری از منابع غنی و سرآمد نیز از جمله امتیازات مطالب این مجموعه می باشد. علاوه بر عناوین زیرسی مواد، سعی شده مواد قانون سابق با قانون جدید نیز مقایسه شود و علاوه بر ذکر مشابهات این دو قانون به نوآوری قانون جدید نیز اشاره شود. در پایان، متن مجموعه قوانین کاربردی و مورد نیاز قضات و اعضای شورا های حل اختلاف نیز در این مجموعه ذکر شده است.

باید اظهار داشت که در حال حاضر مجموعه علمی کمک آزمون با بهره گیری از نخبه های آموزش و خلق ایده های نو توانسته است مبتکرترین نشر آموزشی کشور شود و این امر میسر نشد مگر با تلاش شبانه روزی تمامی اعضا و کارکنان موسسه کمک آزمون.

با آرزوی موفقیت

مهدی صیادی - علی حمزه پور

تهران - تابستان ۱۳۹۵

فهرست مطالب

۸	مقدمه
۱۱	فصل اول - تاریخچه شورای حل اختلاف در روند تاریخی (قبل و بعد از انقلاب)
۱۲	بخش اول - تاریخچه شوراهای حل اختلاف قبل از انقلاب اسلامی
۱۲	۱ - خانه های انصاف
۱۶	۲ - شوراهای داوری
۲۰	۳ - جلوه های مشارکت مردمی در خانه های انصاف و شورای داوری
۲۰	۴ - اهداف تشکیل خانه های انصاف و شورای داوری
۲۱	۵ - بررسی دلایل ناکامی خانه های انصاف و شوراهای داوری
۲۳	بخش دوم - تاریخچه شورای حل اختلاف بعد از انقلاب اسلامی
۲۵	فصل دوم - قانون شوراهای حل اختلاف
۱۶۰	فصل سوم - قانون جدید و قدیم شوراهای حل اختلاف
۱۶۰	در آئینه تطبیق
۱۹۲	فصل چهارم - اعاده دادرسی از احکام شوراهای حل اختلاف
۱۹۳	بخش اول - مفهوم اعاده دادرسی
۱۹۳	بخش دوم - انواع اعاده دادرسی مدنی
۱۹۳	بند اول - اعاده دادرسی اصلی
۱۹۴	بند دوم - اعاده دادرسی طاری
۱۹۴	بند سوم - شرایط تحقق اعاده دادرسی طاری
۱۹۵	بخش سوم - آئین رسیدگی در اعاده دادرسی
۱۹۵	۱ - اشخاصی که حق درخواست اعاده دادرسی دارند
۱۹۵	۲ - نمایندگان قانونی به معنی اخص
۱۹۵	۳ - نمایندگان قراردادی
۱۹۵	۴ - نمایندگان قضایی
۱۹۶	۵ - قائم مقام طرفین دعوا
۱۹۶	بخش چهارم - مهلت اعاده دادرسی و شروع آن

- ۱- مهلت اعاده دادرسی ۱۹۶
- ۲- شروع مهلت ۱۹۶
- ۳- آخرین ابلاغ هر یک از دو حکم ۱۹۷
- ۴- تاریخ اثبات جعلیت یا حیل و تقلب ۱۹۷
- ۵- تاریخ کشف اسناد مکتوبه ۱۹۷
- ۶- تاریخ ابلاغ حکم به مدیر تصفیه و قیم و وصی و ورثه ۱۹۷
- بخش پنجم - نحوه درخواست اعاده دادرسی و مرجع آن** ۱۹۸
- ۱- نحوه درخواست اعاده دادرسی ۱۹۸
- ۲- دادگاه صالح ۱۹۹
- بخش ششم - بهائت اعاده دادرسی** ۱۹۹
- بخش هفتم - آثار اعاده دادرسی** ۲۰۰
- بخش هشتم - آثار قبول درخواست اعاده دادرسی مدنی** ۲۰۱
- ۱- اثر تعلیقی اعاده دادرسی ۲۰۱
- ۲- اثر انتقالی اعاده دادرسی ۲۰۱
- بخش نهم - احکام شورای حل اختلاف و تسریر اعاده دادرسی** ۲۰۲
- ۱- صلاحیت شورای حل اختلاف ۲۰۲
- ۲- اعاده دادرسی و امکان یا عدم امکان آن در آراء شورای حل اختلاف ۲۰۴
- فصل پنجم - مجموعه قوانین کاربردی شوراهای حل اختلاف** ۲۰۷
- فصل ششم - قانون حمایت خانواده** ۲۱۵
- بخش اول - دادگاه خانواده** ۲۱۶
- بخش دوم - مراکز مشاوره خانوادگی** ۲۱۹
- بخش سوم - ازدواج** ۲۲۰
- بخش چهارم - طلاق** ۲۲۱
- بخش پنجم - حضانت و نگهداری اطفال و نفقه** ۲۲۴
- بخش ششم - حقوق وظیفه و مستمری** ۲۲۵
- بخش هفتم - مقررات کیفری** ۲۲۶
- بخش هشتم - آیین نامه اجرایی قانون حمایت خانواده** ۲۲۸
- فصل هفتم - قانون افراز و فروش املاک مشاع** ۲۴۲

۲۴۲	بخش اول : قانون افراز و فروش املاک مشاع
۲۴۳	بخش دوم - آیین نامه قانون افراز و فروش املاک مشاع
۲۴۵	فصل هشتم - قانون زمین شهری
۲۴۶	بخش اول - قانون زمین شهری
۲۵۲	بخش دوم - قانون اصلاح قانون زمین شهری
۲۵۳	فصل نهم - قانون صدور چک با آخرین اصلاحات و الحاقات
۲۵۴	بخش اول - قانون چک
۲۶۰	بخش دوم - دستورالعمل جدید بانک مرکزی برای کاهش چک های برگشتی
۲۶۲	فصل دهم - قانون ملک آبار تمانها
۲۶۷	بخش اول: قسمتهای مختلف ساختمان
۲۶۸	بخش دوم: اداره امور ساختمان
۲۷۱	بخش سوم: حفظ و نگاهداری میراث بنا
۲۷۲	جدول تعرفه خدمات قضایی شورای حل اختلاف
۲۷۴	نشانی شوراهای حل اختلاف مناطق تهران
۲۷۸	نشانی، تلفن و ساعات کار مجتمع های شورای حل اختلاف شهرستانهای تهران

مقدمه

دین مبین اسلام بر منزلت شورا تأکید فراوان نموده است. آیات و روایات بیشماری بر این موضوع دلالت دارد از جمله آیه شریفه ۳۸ از سوره مبارکه شورا آن جا که می فرماید: "و آنان که امر خدا را اطاعت و اجابت کردند و نماز برپا داشتند و کارشان را با مشورت یکدیگر انجام دادند. از آنچه روزی شان کردیم به فقیران اتفاق کردند." و آیه ۱۵۹ سوره آل عمران در سفارش پیامبر به مشورت با اهل ایمان "بر آنان بیخشی و بر ایشان طلب ارزش کن و در امور با ایشان مشورت نما و آنگاه که تصمیم گرفتی توکل بر خدا کن که خداوند توکل کنندگان را دوست دارد."

پیامبر و ائمه معصومین: بر انجام امور با مشورت و شورا تأکید داشته اند. از جمله حضرت علی (ع) که در باب شورا فرامین ذیل از خدا داشته و چنین فرموده اند: "من شاور الرجال شارکها فی عقولها." (کسیکه با انسانهای دیگر مشورت می کند در عقلهای آنان شریک است) درجایی دیگر مشورت کردن را موجب دوری از استبداد دانسته و چنین بیان داشته اند: "انسان همینکه خود را در سطح مشورت قرار داد از استبداد دور شده است."

اصل هفتم قانون اساسی در جهت تأمین این دسته چنین مقرر داشته است: "طبق دستور قرآن کریم: "و امرهم شوری بینهم" و "شاورهم فی الامر" شوراهای مجلس شورای ملی شورای استان، شهرستان، شهر، محل، بخش، روستا و نظایر اینها از ارکان تصمیم گیری اداره امور کشورند. موارد، طرز تشکیل، حدود اختیارات و وظایف شوراهای را از این قانون و قوانین ناشی از آن تعیین می کند."

ریاست محترم قوه قضاییه نیز در فرمایشات خود بر تشکیل شوراهای تأکید داشته. یکی از راههای پیشگیری و درمان انباشتگی پرونده ها در محاکم دادگستری و همچنین ایجاد فرهنگ صلح و سازش را تشکل خانه های داوری دانسته اند فرازی از فرمایشات ایشان در این خصوص چنین است "ماهی یکم اگر نظام خانه های داوری احیاء شود و بطور صحیح به اجرا در آید مقدار زیادی از انباشتگی پرونده های محاکم دادگستری کاسته خواهد شد. باید فرهنگ صلح و سازش و داوری بدون مراجعه به محاکم در جامعه ایجاد شود و افراد در حین معاملات شرط کنند تا در صورت بروز اختلاف به داور رجوع کنند."

داوری عبارت است از رفع اختلافات فیما بین افراد جامعه از طریق رسیدگی و صدور رأی توسط افرادی که یا طرفین دعوی آنها را باتراضی یکدیگر انتخاب می نمایند یا اینکه مراجع قضایی آنها را بر می گزینند به این ترتیب در داوری و حکمیت، اطراف دعوی، دعوی خود را از مداخله مراجع قضایی خارج ساخته اند و یا اینکه مراجع غیر قضایی که دارای رسمیت در جامعه می باشند رسیدگی به دعاوی خاصی را بر عهده می

گیرند. باتوجه به تعریف فوق داورى به دونوع اختیاری و اجباری قابل تقسیم است. درداوری اختیاری که موضوع مواد ۴۵۴ تا ۵۰۱ قانون آیین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب در امور مدنی مصوب ۱۳۷۹ است داور با تراضی طرفین تعیین میگردد. در داورى اجباری، طرفین دعوی یا یکی از آنها بدون داشتن تمایلی در رجوع به داورى مطابق قانون مجبور به رجوع به داور در اختلاف فیما بین می باشند از جمله موارد داورى اجباری می توان به ماده واحده قانون اصلاح مقررات مربوط به طلاق مصوب ۱۳۷۱ مجمع تشخیص مصلحت نظام در تعیین داور توسط زوجین اشاره نمود. ماده ۱۸۹ قانون برنامه توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۹/۹/۱۷ مجلس شورای اسلامی در جهت اجرای اصل هفتم قانون اساسی و در راستای تشکیل شوراهای داورى و اهداف تشکیل آن چنین مقررداشته است: "به منظور کاهش راجعات مردم به محاکم قضایی و در راستای توسعه مشارکتهای مردمی، رفع اختلافات محلی و نیز حل و فصل اموری که ماهیت قضایی ندارد و یا ماهیت قضایی آن از پیچیدگی کمتری برخوردار است به شوراهای حل اختلاف واگذار می گردد و حدود وظایف و اختیارات این شوراهای، ترکیب و نحوه انتخاب آن براساس این نامه ای خواهد بود که به پیشنهاد رییس دادگستری و تصویب هیأت وزیران و به تأیید رییس قوه قضاییه می رسد".

آیین نامه اجرایی ماده ۱۸۹ قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی از مواد داورى اجباری و اختیاری است که با تشکیل شوراهای حل اختلاف با اهداف، صلاحیت احصاء شده و زیر نظر قوه قضاییه قصد نیل به اهداف عالی شوراهای را دارد. به طور کلی می توان گفت اهداف تشکیل شوراهای حل اختلاف عبارتند از:

- جلوگیری از بسط برخی دعاوی ساده به مراجع قضایی و مختص نمودن آن از طریق مذاکره و به تفاهم رساندن اصحاب دعوی قبل از مطرح شدن در مراجع قضایی.
- جلوگیری از تجمع پرونده ها در دادگستری که ملازمت با ازدیاد کادر اداری و ضایع داشته و با توجه به امکانات فعلی، رشد جمعیت و بالتبع افزایش رشد دعاوی، عملاً غیر ممکن است.
- رسیدگی سریعتر به دعاوی اختلاف حاصله فیما بین افراد جامعه از طریق داورى به علت مختومه شدن بسیاری از آنها در مراحل اولیه و عدم لزوم ادامه عملیات دادرسی. همچنین از آنجا که رسیدگی توسط شوراهای حل اختلاف بدون رعایت آیین دادرسی و تشریفات مربوطه می باشد لذا در صورت عدم حصول تفاهم، صدور حکم سریعتر صورت گرفته و دعوی خاتمه پیدامی کند.
- از آنجا که شورا، مرجع قضایی نیست، اقامه دعوی رسیدگی در آنها تابع هزینه های مربوطه از جهت هزینه اقامه دعوی و تجدید نظر خواهی از حکم و حتی مرحله اجرا در مراجع قضایی نبوده و رسیدگی و

اجرای حکم به صورت مجانی می باشد لذا مشکلات مالی اقشار ضعیف جامعه مانع از اقامه دعوی آنها نمی گردد.

- کاهش کار مراجع قضایی که موجب فراغت بال قضات در رسیدگی به دعاوی پراهمیت می گردد توضیح اینکه باتوجه به افزایش رو به رشد پرونده ها که شماره قابل توجهی از آن دعاوی ساده و کم اهمیت بوده و توجه فزاینده به مسئله آمار و مثبت بودن آن (بالا بودن آمار پرونده های مختومه نسبت به وارده) که بالتبع موجب عدم امکان رسیدگی دقیق به پرونده ها خصوصاً دعاوی مهم می گردد ، ارجاع دعاوی ساده به مراجع غیر قضایی می تواند موجب فراغ بال قاضی در رسیدگی به دعاوی ارجاعی که باتوجه به محدوده صلاحیت شوراها ، از دوی مهم می باشد شده و از یک طرف فشار کار بر قاضی کاهش یافته و از جهت دیگر موجب صدور آراء محکم و متقن و در نتیجه برقراری عدالت قضایی که از اهداف تشکیل دادگستری و قوه قضاییه است ، می گردد
- ایجاد فرهنگ صلح و سازش در جامعه ، کاهش توقعات مردم از مراجع قضایی و رشد این تفکر در اذهان که دادگستری تنها و بهترین محل فصل خصومت نبوده بلکه رفع اختلافات از طریق کدخدامنشی به صلاح طرفین دعوی و جامعه است .